

textu pozitivně vyzněla zejména sdělení H. Jerábka o tom, že text jeho příručky pro přípravu mladých vědeckých pracovníků sociologické sekce Ústavu pro filozofii a sociologii ČSAV v Praze pro práci s programovým vybavením SPSS bude rozmnožen a všeobecně dostupný v nejbližší době; sdělení J. Řeháka, že v nejbližší době vyjde rozsáhlý uživatelský manuál systému SASD, jenž byl připraven pro počítače typu EC 1030 a jemu kompatibilní počítače; sdělení I. Možného o druhém, modernizovaném a rozšířeném vydání skript *Základy strojového zpracování dat pro sociology*, jež budou v prodeji v prodejních skript v druhém čtvrtletí 1984. Všichni tři autoři seznámili účastníky kulatého stolu s povahou a obsahem svých textů.

Skripta I. Možného jsou jednoznačně učebnicový text univerzálního zaměření (s výjimkou poslední, deváté kapitoly, jež je manuálem brněnského programového vybavení pro zpracování hromadných dat IMB pro EC 1033). Je v nich probrán celý proces zpracování dat — od rozlišení kvantitativního aspektu na sledovaném sociálním objektu přes identifikaci indikátorů, systém transformací do podoby matice čísel až přes celý proces zpracování na samočinném počítači.

Jerábková uživatelská příručka je zevrubnější v instrukční části pro práci s určitým programovým vybavením. Staví už na určité metodologické kvalifikaci a je specializovanější.

Řehákova příručka, ačkoli je rovněž připravena jako manuál jednoho určitého systému, obsahuje i pasáže, které se týkají obecnějších momentů práce s daty. Je všeobecně instruktivní zejména po statistické stránce, ale seznamuje uživatele i s činnostmi, které jsou nutnou podmínkou pro zpracování dat a SASD je a) neprovádí (musí být provedeny před jeho aplikací), b) provádí do jisté míry, c) zcela pokrývá. Účastníci se dále seznámili s charakteristikou Trundova programového vybavení pro minipočítač PACKARD, u něhož je sice k dispozici jen zcela informativní text, jenž však zasluhuje pozornost jak pro svou kvalitu, tak proto, že je to první naše programové vybavení pro perspektivní typ počítačů.

Vzhledem k tomu, že na příštím kulatém stole budou už všechny tři zmíněné rozsáhlejší texty ležet a budou každému zájemci běžně dostupné, shodli se účastníci diskuse na závěru, že doba je zralá pro přípravu specializovaného setkání na toto téma. Volali po něm i ti z přítomných sociologů, kteří prošli vysokoškolskou přípravou v době, kdy do ní výuka strojového zpracování dat nebyla ještě zařazena, a kteří pocítují zvláště naléhavě nutnost zbavit se stále výraznější se projevujícího profesionálního handicapu. Sekce metod a technik Sociologické společnosti plánuje takové setkání už na letošní podzim.

Ivo Možný

Třetí světová populační konference — Mexiko 1984

V roce 1954 se uskutečnilo v Římě první světové setkání odborníků majících vztah k populačnímu vývoji a jeho společenským důsledkům. Mělo ryze vědecký charakter a bylo považováno za úvodní k dalším podobným konferencím.

Za *prvou světovou populační konferencí* se označuje teprve konference v Bělehradě (1965), i když také ona byla především kongresem odborníků. Záštitu OSN a jejích orgánů dala konferenci oficiální mezinárodní charakter. Podíleli se na ní již ve větší míře odborníci z rozvojových zemí, což přispělo k rozšíření a prohloubení diskutovaných témat. Prvně zde bylo poukázáno na potřebu hlubšího studia populačních procesů v rozvojových zemích a na úzké vazby na jejich ekonomiku.

Druhá světová populační konference se uskutečnila v Bukurešti (1974). Od předchozích setkání se lišila především tím, že přední místo mezi účastníky zaujímali zástupci vlád a vládních orgánů členských zemí OSN. Světové populační problémy byly diskutovány z mnoha aspektů a ačkoli nebylo dosaženo jednoty v posuzování podmínek a důsledků populačního vývoje, přijatý *Akční plán* dával směrnice pro politické, sociální i kulturní plány jednotlivých zemí.

Třetí světová populační konference je svolána do Mexika (1984), a to na základě rozhodnutí *Hospodářské a sociální rady* OSN. Na programu budou vybraná témata populačního vývoje a jeho vztahu k sociálně ekonomickému rozvoji zemí, tedy obrovská šíře demografické problematiky. Účastníky budou opět především vládní orgány členských zemí OSN za spoluúčasti odborníků. Přípravu konference zajišťují pracovní skupiny a sekretariát. Generálním sekretářem bude Rafael M. Salas, ředitel Fondu OSN pro populační aktivity (UNFPA), jeho zástupcem León Tabah, ředitel demografického odboru OSN.

Pracovní skupiny se již několikrát sešly a připravily materiály z různých oblastí. V říjnu 1981 se sešla v Bangkoku skupina připravující jednání na téma úmrtnosti, jejího zjišťování a vyhodnocování. Úmrtnosti bude věnována zvýšená pozornost. Proto nedostatky v jejím zjišťování, zejména v rozvojových zemích, jsou závažnou překážkou jejího zkoumání a snižování. Úkolem je vybudovat i v rozvojových zemích do roku 2000 ucelený systém registrace pohybu obyvatelstva v celostátním měřítku.

V dubnu 1982 se sešla v Ženevě pracovní skupina, která zredigovala materiál pro jednání o úmrtnosti. Byly zdůrazněny zásady pro organizaci a formy zjišťování v době, kdy neexistuje celostátní systém matrik, resp. jiných forem vyčerpávajícího šetření, a projednány náměty o potřebné archivaci údajů pro období, kdy bude možné vyhodnocovat získaná data a podklady.

V únoru 1983 se uskutečnilo v New Yorku jednání pracovní skupiny pro rozmístění obyvatelstva, migraci a sociální rozvoj. V Ženevě projednávala v prosinci 1983 pracovní skupina návrh materiálů z oblasti rodiny a plodnosti.

V průběhu uplynulých tří let byly navázány kontakty s vládními orgány členských zemí pozvaných na konferenci a uskutečnila se jednání regionálních orgánů OSN, jejichž podněty byly postupně zapracovány do souborných materiálů připravovaných pro konferenci.

Vladimír Srb

Rozhovor o plzeňské pobočce Sociologické společnosti

(s doc. dr. Aloisem Mužíkem, předsedou krajské pobočky ČSSS při ČSAV)

Soudruhu předsedo, kolik členů má plzeňská pobočka? Je mezi nimi více mužů nebo žen? Jaký je jejich věkový průměr?

Je nás devatenáct (mimochodem téměř všichni bydlí v krajském městě), z toho pět žen. Věkový průměr je vyšší, pohybuje se mezi 40–45 lety; teprve v poslední době přicházejí do naší pobočky i mladší sociologové. Celkový počet členů je dost nízký, postrádáme zejména větší účast sociologů podnikových. Zatím máme v pobočce především pedagogy a vědecké pracovníky vysokých škol, i když zde pracují například i dva zaměstnanci n. p. Škoda, ředitel výpočetního střediska v Plzni, vedoucí odboru sociální péče Městského národního výboru v krajském městě a tajemník naší pobočky je dokonce podnikovým sociologem ČSD — Jihozápadní dráhy.

V informačním bulletinu Československé sociologické společnosti jsem se dočetl, že „členové pobočky se zúčastnili řady výzkumů v Západočeském kraji“. Jaké to byly výzkumy?

My sami jako pobočka výzkumy většinou neděláme, obrací se však na nás nejrůznější podniky a instituce. Několik našich členů se například nedávno zúčastnilo sociologického průzkumu Vysoké školy strojní a elektrotechnické, který se jmenoval *Společensko-politický profil studentů*. Velice překvapivé bylo v této souvislosti například zjištění, že asi sedmdesát procent studentů má především kulturní zájmy, přestože jde o školu technického zaměření. I další výzkumy potvrdily, že zhruba dvě třetiny všech plzeňských vysokoškoláků se skutečně na prvním místě zajímají o umění a teprve potom o vědu a techniku, ekonomiku atd. Průzkum na VŠSE byl zaměřen také na další velice závažný problém, a to na vztah posluchačů ke studiu. Pouze jeden z pěti maturantů, kteří se na tuto školu hlásili, hovořil o nějakém dlouhodobějším zájmu o vybraný technický obor a inženýrské povolání. Ovšem postoje studentů prvního a posledního ročníku se dost liší. Na konci studia se vztah k profesi zlepšuje, škola studenta za pět let přece jen ovlivní.

Zajímavé výzkumy se za asistence našich členů provádějí také ve Škodovce. Například nedávne šetření *Úloha mistrů v pracovních kolektivech podniku* či dřívější výzkum *Sociologické aspekty předúchodového věku*. Zatím mi ovšem připadá, že se sociologické výzkumy dělají spíše mezi zaměstnanci příslušných podniků a institucí než mezi „uživateli“.

Spolupracujete také se Socialistickou akademií a Československou vědeckotechnickou společností. Jaká jsou témata vašich přednášek pro tyto instituce?

Se Socialistickou akademií se spolupráce teprve rozvíjí. Snažíme se ji prohloubit zejména po loňském valném shromáždění Sociologické společnosti, kde se mluvilo o nutnosti ještě více sociologii popularizovat mezi širokou veřejností. Nedávno jsme